

การพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราช
เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1*
THE DEVELOPMENT OF A SELF-MANAGEMENT BY THE KING'S
PHILOSOPHY TO ENHANCE THE HAPPINESS OF FARMERS IN THE
LOWER CENTRAL PROVINCIAL CLUSTER 1

นรินทร์ สุวรรณโชติ

Narin Suwannachote

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: nswnc@hotmai.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัย สภาพการณ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรใน 5 ชุมชน 4 จังหวัด จำนวน 200 คน คัดเลือกแบบเจาะจง สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลหลักเกษตรกรในชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามปราณ จังหวัดนครปฐม ชุมชนบ้านสะพานดำ ตำบลวัดแก้ว อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ชุมชนกสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนเกษตรอินทรีย์ตำบลวังหว่า อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี และชุมชน ปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่า การจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุข ความโดดเด่นของ ศาสตร์พระราช คือ แนวปฏิบัติที่มีกระบวนการที่มีเอกลักษณ์ คำนึงถึงบริบททางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละพื้นที่ แก้ปัญหาแบบองค์รวม 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุข ได้แก่ “5’S Model” ประกอบด้วย การพัฒนาตนเอง จัดการตนเอง เศรษฐศาสตร์เชิงสังคม ความพอใจ และความยั่งยืน ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน 3) ทดลองใช้รูปแบบ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 10.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรม เท่ากับ 15.17 จากการทดสอบทางสถิติโดยการทดสอบค่าที พบว่า คะแนนความรู้หลังการ อบรมสูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประชากร

* Received 3 December 2021; Revised 6 March 2022; Accepted 11 March 2022

จากชุมชนวัดสำโรง จำนวน 30 คน 4) ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ ศาสตร์พระราชา ของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เป็น การวิจัยแบบผสมผสานวิธี

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการตนเอง, การเสริมสร้าง, ศาสตร์พระราชา, ความอยู่ดีมีสุขของ เกษตรกร

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study basic information, factors, and situations. The sample group consisted of 200 farmers in 5 communities, 4 provinces. Selected by simple random sampling. The tools were questionnaires, key informants on farmers in the community, including Ban Hua Ao Community, Sampran District, Nakhon Pathom Province, Ban Saphan Dam Community, Wat Kaew Subdistrict, Bang Phae District, Ratchaburi Province, Natural Farming Community, Tha Makham, Mueang District, Kanchanaburi Province, Wang Wa Subdistrict Organic Agriculture Community Si Prachan District, Suphanburi Province and Plak Mai Lai Community, Thung Khwang Subdistrict, Kamphaeng Saen District Nakhon Pathom Province. 20 people selected by specific method, tool, interview form. Data analysis by content analysis. found that, is a practice that has a unique process Taking into account the geographical, economic and social context of each area Solve problems holistically. 2) To develop a model, it was found that the development of self-management model using royal science to enhance well-being is the “5'S Model” consisting of self-development, self-reliance, social economics, satisfaction and sustainable, 5 people. 3) Using the model, it was found that the trainees had an average score before training was 10.72 and the mean score after training was 15.17. From the statistical test by testing the value, it was found that the knowledge score after training was higher than the score. The knowledge before training was statistically significant at the .05 level. The population from Wat Samrong community consisted of 30 people. 4) Evaluate and improve the self-management model using the King's science. of farmers in the lower central region 1 as a whole is at a high level. It is a mixed research method.

Keywords: Pattern, Self-management, Strengthening, The King's Philosophy, The Happiness of Farmers

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ในการทรงงานเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ตลอดระยะเวลาแห่งการครองสิริราชสมบัติ พระองค์ทรงมีหลักการทรงงานดังนี้ คือ ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำตามลำดับขั้นตอน มีวิธีคิดแบบองค์รวม ทำให้ง่าย ไม่ยึดติดตำรา แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ระเบิดจากข้างใน คือสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่จะเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน ประหยัดเรียบง่าย และได้ประโยชน์สูงสุด การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการดำเนินงาน ความเพียร ปลูกป่าในใจคน คือ ให้ประชาชนมีสำนึกเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ประโยชน์ส่วนรวม ขาดทุน คือ กำไร หมายความว่า การเสียคือการได้ การให้และการเสียสละเป็นการกระทำอันก่อให้เกิดผลกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร บริการรวมที่จุดเดียว ทำงานอย่างมีความสุข และสุดท้ายแต่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน คือ รู้ รัก สามัคคี รู้ คือ รู้ปัจจัยทั้งหมด รู้ปัญหา รู้วิธีการแก้ปัญหา รัก คือ รักที่จะลงมือปฏิบัติ สามัคคี คือ ร่วมมือร่วมใจกันทำงานให้สำเร็จลุล่วง (ศิริณา จิตต์จรส, 2560) ละนอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีแนวพระราชดำริว่าต้องพัฒนาคนเสียก่อน วิธีพัฒนาคนต้องสอนให้ราษฎรรู้จักวิธีทำมาหากินด้วยตนเอง รู้จักการประกอบอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัสพระราชทานไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ความว่า

“...เราไม่ควรให้ปลาแก่เขา แต่ควรจะให้เบ็ดตกปลาและสอนให้รู้จักวิธีตกปลาจะดีกว่า...”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไม่เคยมีพระราชดำริให้ประชาชนมุ่งหวังความมั่งคั่งร่ำรวย ไม่เคยรับสั่งเรื่องทำอย่างไรจึงจะรวย ในทางตรงกันข้ามพระองค์พระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวทางการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนบนพื้นฐานของทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความไม่ประมาท และคุณธรรม พระองค์ทรงมุ่งให้ประชาชนและประเทศชาติสร้างรากฐานที่มั่นคงเสียก่อน เมื่อมีรากฐานที่มั่นคงแล้ว ก็จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาในระดับสูงขึ้นไปได้ พระองค์มีพระราชประสงค์ให้ราษฎร “พออยู่ พอกิน” การ “พออยู่ พอกิน” จะช่วยปูพื้นฐานไปสู่การ “อยู่ดี กินดี” เมื่อราษฎรและประเทศชาติ “อยู่ดี กินดี” ก็จะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปได้ พระองค์ทรงเปรียบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือน

รากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เป็นเสมือนเสาเข็มที่รองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้ให้มั่นคง เมื่อบ้านมีเสาเข็มที่มั่นคงแข็งแรง บ้านก็จะตั้งอยู่ได้อย่างถาวร ผู้คนในบ้านก็จะมีความมั่นคงในชีวิตและสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในชีวิต และมีความสุขสมบูรณ์ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2542)

การพัฒนาประเทศตามกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ที่เน้นการเรียนรู้แบบแบ่งแยกเฉพาะด้านผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ระบบการเกษตรแบบพืชเชิงเดี่ยวหรือการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นรูปแบบของเกษตรกรรมแผนใหม่ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยใช้เงินลงทุน ละเลยคุณค่าของสังคมไทยในอดีต ความรู้และค่านิยมแบบใหม่ซึ่งมิได้พัฒนามาจากรากฐานที่เป็นจริงของสังคมไทย สอนให้คนรู้จักคำว่า "ทุน" แต่ไม่สอนให้คนเรียนรู้การจัดการทุน หาเงินให้ได้มาก ได้เท่าไรนำมาซื้อกินซื้อใช้ คนส่วนใหญ่จึงเป็นผู้บริโภคมากกว่าเป็นผู้ผลิตไม่สามารถเรียนรู้และจัดความสัมพันธ์ของชีวิตกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนและค่านิยมแบบใหม่ก่อให้เกิดปัญหามากมายทั้งปัญหาหนี้สิน สูญเสียที่ดิน พื้นที่เกษตรกรรมถูกทิ้งว่างเปล่า ครอบครัแตกแยก ยาเสพติด อาชญากรรม เอ็ดส์ มลภาวะ สุขภาพทั้งกายใจอ่อนแอขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ชุมชนมีความขัดแย้งและขาดความสงบสุข แม้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ขยายตัวเป็นกระแสการพัฒนาในหมู่ประชาชนทุกระดับ แต่การรับรู้อย่างเดียวโดยไม่นำไปปฏิบัติหรือขาดการเรียนรู้ที่แท้จริง ไม่มีการประยุกต์ทักษะในการใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้องอาจทำให้การตีความที่ไม่ครอบคลุมได้ (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2558)

จากปัญหาเกษตรกรกลุ่มภาคกลาง การศึกษานำร่อง (Pilot study) โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ ในการดำเนินงานตามแนวคิดศาสตร์พระราชายังเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ 1) ชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม 2) ชุมชนบ้านสะพานดำ ตำบลวัดแก้ว อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี 3) ชุมชนกลสิกรรมธรรมชาติท่ามะขาม อำเภอมือง จังหวัดกาญจนบุรี และ 4) ชุมชนเกษตรอินทรีย์ ตำบลวังห้ว อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี 5) ชุมชนปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทั้ง 5 ชุมชน พบว่า มีการพัฒนาคนเป็นหลัก ด้วยการมุ่งสร้างระบบกำหนดบทบาทและหน้าที่การทำงานด้วยใจของแกนนำในการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปทิศทางเดียวกัน โดยจัดทำแผนและโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยการก่อเกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองโดยสมาชิกในชุมชนมีการประเมินเศรษฐกิจในครัวเรือน วางแผนการพัฒนาให้ตรงกับปัญหาและความต้องการ การขับเคลื่อนสู่การรวมกลุ่มพึ่งพากันและกัน โดยมีคณะกรรมการรับผิดชอบงาน วางแผนกิจกรรมการแก้ปัญหา ของชุมชนให้ตรงจุด และพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน ทุกกิจกรรมของชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และมีการวิเคราะห์ด้านการเมือง สาธารณูปโภค สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก ลดการ

พึ่งพาปัจจัยภายนอก ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในเรื่องของการจัดการตนเอง มีการปฏิบัติดังนี้ คือ เกษตรกรมีการคิดแบบนอกกรอบไม่ติดตำรา เรื่องของความประหยัดเกษตรกรมีการประหยัดการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ใช้จ่ายที่มีคุณภาพปานกลางไม่ใช้ของแพงฟุ่มเฟือยและใช้อย่างคุ้มค่า และประหยัด บางอย่างเกษตรกรสามารถทำได้เองหาได้ในท้องถิ่น และ ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้น ๆ มาแก้ไขโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนักแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่าย

ดังนั้น การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาภาคเกษตรให้ยั่งยืนอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภาพรวมทั้งหมด ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้รู้จักการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเป็นหลักให้มีประสิทธิภาพสมดุลและยั่งยืนสืบไป ซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและประโยชน์ต่อเกษตรกรในการจัดการตนเองโดยใช้แนวคิดศาสตร์พระราชาสื่อเป็นหลักตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ได้ใช้เป็นแบบอย่างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัย สภาพการณ์การจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
3. เพื่อทดลองใช้แนวทางการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1
4. เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาสื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ การศึกษา การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของชุมชนต้นแบบ 5 ชุมชน เป็นการถอดบทเรียน การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชากร ได้แก่ เกษตรกรในชุมชนภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 5 ชุมชน 4 จังหวัด โดยกำหนดชุมชนละ 40 คนรวมจำนวน 200 คน เลือกโดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้เกณฑ์ในการเลือก ดังนี้ 1) เกษตรกรในชุมชนได้นำศาสตร์พระราชมามาใช้งานประสบ

ความสำเร็จในช่วงระยะเวลา 5 - 10 ปีขึ้นไป 2) เกษตรกรที่นำเอาศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 3) เกษตรกรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานและมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เป็นที่ยอมรับจากบุคคลและหน่วยงาน และ 4) เกษตรกรได้รับการยอมรับในเรื่องการนำเอาศาสตร์พระราชามาปฏิบัติในลักษณะเครือข่าย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรในชุมชนวัดสำโรง ผู้นำชุมชน และปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชา จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้เกณฑ์ในการเลือกดังนี้ 1) เกษตรกรมีพื้นที่เป็นของตนเอง 2) เกษตรกรมีอาชีพปลูกไม้ผล ทำสวน และเพาะปลูกพืชผักต่าง ๆ 3) มีการทำงานตามหลักศาสตร์พระราชา 4) มีการจัดการที่อยู่อาศัย และกิจกรรมการปลูกพืชอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและถูกสุขลักษณะ 5) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและไร่นาสวนผสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้กับผู้ตอบแบบสอบถามและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

วิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชามาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

ในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอการรับรองรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสตร์พระราชน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหน้าที่การงานและในชีวิตประจำวัน เป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในมหาวิทยาลัยที่ทำการสอนมาเกิน 5 ปีและเป็นผู้ที่มีผลงานทางวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามผู้ทรงตรวจค่า IOC

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือเพื่อให้ค่า IOC แล้วรับกลับมาเพื่อหาคำข้อคำถามที่เป็นไปได้

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชามาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรชุมชนวัดสำโรง ตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน กำหนดเกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ

ดังนี้ 1) เกษตรกรมีพื้นที่เป็นของตนเอง 2) เกษตรกรมีอาชีพปลูกไม้ผล ทำสวน และเพาะปลูกพืชผักต่าง ๆ 3) มีการทำงานตามหลักศาสตร์พระราชา 4) มีการจัดการที่อยู่อาศัย และกิจกรรมการปลูกพืชอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและถูกสุขลักษณะ 5) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและไร่นาสวนผสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามก่อนการอบรม (Pretest) หลังอบรมแจกแบบสอบถามให้ทำอีกครั้งหนึ่ง (Protest)

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

กลุ่มเป้าหมาย เชิงปริมาณ ได้แก่ เกษตรกรชุมชนวัดสำโรง ตำบลวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน

กลุ่มเป้าหมาย เชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านและเกษตรกรในพื้นที่โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กำหนดเกณฑ์การเลือก โดยเป็นเกษตรกรที่ได้รื้อมนำศาสตร์พระราชามาใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถามให้ทำและรอรับแบบสอบถามกลับแบบสัมภาษณ์ทำการประชุมกลุ่ม

วิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัย สภาพการณ์การจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่าสภาพการณ์ของศาสตร์พระราชา คือ การปฏิบัติตามคำสอน หากเกษตรกรทุกคนช่วยกันทำช่วยกันปฏิบัติ และขยายผลการปฏิบัติให้กว้างขวางจะเกิดผลดีในการปฏิบัติมากขึ้น การรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก การไม่มีที่ทำกิน เมื่อผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้ขาดรายได้ สมาชิกรวมตัวกันจัดตั้งผู้นำศูนย์ ทุกคนมีความตั้งใจสร้างอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามแบบฉบับของศาสตร์พระราชา การสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้น ขยายแนวคิดการพึ่งพิงตนเอง ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง

สนับสนุนให้ชุมชนทำการเกษตรที่ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีหันมาใช้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ เป็นการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และค่านิยม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
1	ชาย	112	56.00
	หญิง	88	44.00
	รวม	200	100.00
อายุ			
2	ต่ำกว่า 20 ปี	9	4.50
	20 - 29 ปี	15	7.50
	30 - 39 ปี	29	14.50
	40 - 50 ปี	90	45.00
	สูงกว่า 50 ปีขึ้นไป	57	28.50
	รวม	200	100.00
วุฒิการศึกษา			
3	ประถมศึกษา	40	20.00
	มัธยมศึกษา	77	38.50
	ปวส/อนุปริญญา	48	24.00
	ปริญญา	32	16.00
	ไม่ได้เรียน	3	1.50
รายได้			
4	ต่ำกว่า 5,000 บาท	98	49.00
	5,000-10,000 บาท	70	35.00
	10,001-15,000 บาท	32	16.00
	มากกว่า 15,000 บาท	-	-
รวม		200	100.00

จากตารางพบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย 112 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 เพศหญิง 88 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 มีอายุมากที่สุด 40 - 50 ปี 90 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาอายุน้อยกว่า 50 ปีขึ้นไป 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 และน้อยสุดมีอายุต่ำกว่า 20 ปี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 มีวุฒิการศึกษามากที่สุดคือ มัธยมศึกษา 77 คน คิดเป็นร้อยละ 38.50 รองลงมาวุฒิการศึกษา ปวช/ปวส/อนุปริญญา 48 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และต่ำสุด ไม่ได้เรียน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 มีรายได้มากที่สุด ต่ำกว่า 5,000 บาท

98 คน คิดเป็น ร้อยละ 49.00 รองลงมา มีรายได้ 5,000 - 10,000 บาท 70 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และน้อยสุดมีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่า การสังเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม พื้นที่ต้นแบบ การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม มีวิธีการ ดังนี้ ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คนโดยใช้เวลาในการตอบครึ่งชั่วโมง หลังจากนั้นเก็บแบบสอบถามกลับคืน นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้สร้างและนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ทำขึ้นเพื่อเป็นโมเดลในการทดลอง ได้แก่ 1) S = Self development (การพัฒนาตนเอง) 2) S = Self management (จัดการตนเอง) 3) S = Social economy (เศรษฐศาสตร์เชิงสังคม) 4) S = Satisfaction (ความพอใจ) และ 5) S = Sustainable (ยั่งยืน)

ผลการทดลองใช้แนวทางการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 10.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 15.17 จากการทดสอบทางสถิติโดยการทดสอบค่าที พบว่า คะแนนความรู้หลังการอบรมสูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทดสอบ	จำนวน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	sig
ก่อนการอบรม	30	20	10.72	.75	2.94	.000*
หลังการอบรม	30	20	15.17	.41		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่า 5'S Model ผลการปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราช เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ภายหลังจากนำรูปแบบไปทดลองใช้กับเกษตรกรชุมชนวัดสำโรง จำนวน 30 คน ในการนำรูปแบบการจัดการตนเอง ไปใช้ในพื้นที่ของเกษตรกรเป็นเวลา 3 เดือน เมื่อครบกำหนดให้ทำแบบสอบถามความพึงพอใจส่งกลับมายังผู้วิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์ผลการประเมินแล้วนำมาปรับปรุง จากนั้นทำการประชุมกลุ่มกับผู้นำเกษตรกรที่ประชุมเห็นว่าภาพรวมของรูปแบบ “5'S Model” อยู่ในเกณฑ์ดี ครอบคลุมในทุกประเด็น มีความเหมาะสมเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยรูปแบบมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ไม่ต้องแก้ไขส่วนใดเพิ่มเติม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ปัจจัย สภาพการณ์การจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราช เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่า สภาพการณ์ของศาสตร์พระราช คือ การปฏิบัติตามคำสอน หากเกษตรกรทุกคนช่วยกันทำ ช่วยกันปฏิบัติ และขยายผลการปฏิบัติให้กว้างขวางจะเกิดผลดีในการปฏิบัติมากขึ้น การรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก การไม่มีที่ทำกิน เมื่อผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้ขาดรายได้ สมาชิกรวมตัวกันจัดตั้งผู้นำศูนย์ ทุกคนมีความตั้งใจสร้างอาชีพ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามแบบฉบับของศาสตร์พระราช การสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้น ขยายแนวความคิดการพึ่งพิงตนเอง ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้ชุมชนทำการเกษตรที่ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีหันมาใช้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ เป็นการผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม และค่านิยม ทั้งนี้เพราะสภาพความคิดเห็นที่เป็นจริงด้านการปฏิบัติจริงของการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวมปฏิบัติจริงทำให้เกิดการขยาย เครือข่ายได้มาก ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ (โกวิท พวงงาม, 2553) ชุมชนเข้มแข็งต้องมีเป้าหมายร่วมกันให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก มีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรู้รักท้องถิ่น ชุมชนมีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี

นอกจากนี้ พบว่า การรวมตัวของกลุ่มมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก การไม่มีที่ทำกิน เมื่อผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้ประชาชนขาดรายได้ ทำให้สมาชิกเกิดการรวมตัวกันจัดตั้งผู้นำศูนย์ โดยผู้นำศูนย์มีความตั้งใจที่จะพยายามพลิกฟื้นผืนดินและสร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ตามแบบฉบับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับคน ขยายแนวความคิดการพึ่งพิงตนเอง ภายใต้นโยบายเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนให้ชุมชนทำการเกษตรที่ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีหันมาหาเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งเป็นการผลักดันให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งชุมชนเป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วงศ์ศิริ เรืองศรี, 2553) ที่กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ พบว่าสถานที่นี้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ผักปลอดสารพิษ เลี้ยงสัตว์ ไว้สำหรับเป็นแหล่งสาธิตอยู่แล้ว ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้ใช้สถานที่นี้เป็นที่ประชุมกลุ่ม การ

รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว เน้นการพึ่งพาตนเองในชุมชนจนมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น

หลักการดำเนินงาน พบว่า แนวทางการทำงานเริ่มทำงานจากจุดเล็ก ๆ จากนั้นก้าวมาสู่การจัดการชุมชนและสังคมเป็นผู้ที่รู้จักความพอเพียงในชีวิตไม่ฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต และรู้จักเกื้อกูลต่อผู้อื่นและได้มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้รู้จักพึ่งพิงตนเอง มีกระบวนการสร้างความสมดุลทางธรรมชาติและมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันจากสิ่งรุกรานภายนอกให้ชุมชนสามารถดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ เน้นการเรียนรู้ผ่านเวทีชาวบ้านเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านต้องรู้จัก "คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น" ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน หรือเป็นการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความพอมีพอกิน นอกจากนี้ยังเกิดเครือข่ายองค์กรการอนุรักษ์ที่ขับเคลื่อนการทำงานเชื่อมโยงในมิติการพัฒนาชุมชนมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ กิ่งก่ำ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย มีปัญหาหนี้สิน และขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ (กัญญารัตน์ กิ่งก่ำ, 2555)

เครือข่ายของศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกษตรอินทรีย์มีการขยายสู่ชุมชน ต่าง ๆ อีกมาก พร้อมทั้งต้องมีความสามารถยืนหยัดอยู่ได้ตลอดไป มีความเข้มแข็ง มีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรุฒิ อินทนนท์ พบว่า องค์ความรู้มาจากกระบวนการเรียนรู้โดยเอาชีวิตของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เอาชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการเรียนรู้ เน้นที่การปฏิบัติ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดและการปฏิบัติ กล่าวคือ มีศักดิ์ศรี รู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ ทฤษฎี แนวคิดศาสตร์พระราชาในการการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ และพัฒนาชีวิตของประชาชน ดำเนินการอย่างมีแผนผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งใช้ความสำเร็จเพียงชั่ว ครึ่งชั่วครวเท่านั้นการนำแนวคิดด้านศาสตร์พระราชาเข้ามาใช้กับเกษตรกรภายในหมู่บ้านจนสามารถพัฒนาให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์สามารถเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานแล้วได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมีครัวเรือนตัวอย่างที่พร้อมจะให้ผู้สนใจเข้ามาชมเพื่อให้ได้เห็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง นอกจากนี้ ในเรื่องของพลังงานทดแทนด้วยการทดลองผลิตพลังงานจากก๊าซชีวภาพโดยนำมูลหมูมาเป็นวัตถุดิบในการทำและยังสนับสนุนให้มีการใช้พลังงานไฟฟ้าจากแผงโซลาร์เซลล์เพื่อช่วยประหยัดการใช้พลังงานที่มีให้ลดลงถือเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง สามารถลดต้นทุนการผลิตโดยไม่พึ่งพาสารเคมี โดยหันมาเน้นการใช้วัสดุจากธรรมชาติแทน (วรุฒิ อินทนนท์, 2556)

ผลจากการลงพื้นที่ศึกษา การสังเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม พื้นที่ต้นแบบ การสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้สร้างและนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ทำขึ้นเพื่อเป็นโมเดลในการทดลอง ได้แก่ 1) S = Self development (การพัฒนาตนเอง) 2) S = Self management (จัดการตนเอง) 3) S = Social economy (เศรษฐกิจศาสตร์เชิงสังคม) 4) S = Satisfaction (ความพอใจ) 5) S = Sustainable (ยั่งยืน) ทั้งนี้เพราะ การพัฒนาตนเอง เป็นแนวปฏิบัติที่มีกระบวนการที่มีเอกลักษณ์ คำนึงถึงบริบท ทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละพื้นที่ แก้ปัญหาแบบองค์รวม ตามหลักการทรงงานข้อที่ว่าพัฒนาต้องระเบิดจากภายใน ตัวอย่างเรื่องเอกลักษณ์การทำงานตามแนวศาสตร์พระราชา คือ การแบ่งเป้าหมายเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ เพื่ออยู่รอด (Survival) พึ่งตนเอง (Self-reliance) และยั่งยืน (Sustainable) สอดคล้องกับศาสตร์ของพระราชา เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวคิดที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำ ประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง “ความอยากได้อะไรก็มี” กับ “ความต้องการขั้นพื้นฐานและทรัพยากรที่เราใช้อยู่อย่างจำกัด” ซึ่งทำให้เรามีชีวิตที่มั่นคงได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ “ความรู้” และ “คุณธรรม” เป็นฐานโดยกลั่นกรองกระบวนการความคิดในการจัดการ ผ่านหลักของ “ความพอประมาณ” “มีเหตุผล” และ “มีภูมิคุ้มกัน” ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบ ระมัดระวัง ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับตัวเราและสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในชีวิต (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2542)

การจัดการตนเอง คือการสามารถช่วยเหลือปลดแอกความทุกข์ยากและสร้างความสุขที่ยั่งยืน และที่สำคัญเกิดธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับประชาชนได้ในด้านสังคม ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนภายในพื้นที่เป็นผู้คิดเองทำเองและสามารถอยู่กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน ทั้งยังสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรม ได้รับศักดิ์ศรีและภาคภูมิใจในตนเองกลับคืนมา ต้นแบบของการใช้ศาสตร์ของพระราชาในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนไม่เพียงปรากฏผลสัมฤทธิ์เท่านั้น หากยังมีการนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ โดยยังคงยึดหลักการและแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกัน เพียงแต่ปรับให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ด้วยแนวคิดการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของโกวิทย์ พวงงาม ได้กล่าวถึงการจัดการตนเองของชุมชนว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจพิจารณาว่าชุมชนและท้องถิ่นได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นของตนเองได้อย่างไรบ้างทั้งในแง่ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

เศรษฐศาสตร์เชิงสังคม การบริหารจัดการใช้ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ที่สนใจในชุมชนมาร่วมสร้างให้

เกิดผลเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน เป็นการจัดระเบียบชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมเป็นระบบและเกื้อกูลกันได้อย่างสร้างสรรค์เป็นธรรมและพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายภายใต้ศาสตร์ของพระราชสา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธธาดา สิงห์ธนาสาร กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านในเศรษฐกิจในมิติของรายได้ มีเพียงรายได้เฉลี่ยต่อคนของครัวเรือนเท่านั้นที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ส่วนรายได้จากอาชีพหลัก และรายได้จากอาชีพเสริมไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ในมิติของรายจ่ายประกอบไปด้วยรายจ่ายประเภทต้นทุนในการประกอบอาชีพ รายจ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และ รายจ่ายรวมทั้งหมด เฉลี่ยต่อคนในครัวเรือนล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน (พัธธาดา สิงห์ธนาสาร, 2560)

ความพอใจ คือความรู้สึกนึกคิด หรือ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อศาสตร์พระราชสา สามารถเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี หรือในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้ ชุมชนมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความรัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน สมาชิกมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น ศูนย์การเรียนรู้ ได้ร่วมมือกับคนในชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และ กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องของความรู้ในด้านการดำเนินการของกลุ่ม เพื่อให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเงินทุนชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ การถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีวิทยากรผู้มีความรู้ประจำศูนย์การเรียนรู้ รวมถึงวิทยากรเฉพาะทางจากปราชญ์ชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ คือ หน่วยงานภาครัฐ / เอกชน มาร่วมถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้คนในชุมชนเกิดความพึงพอใจ

ความยั่งยืน การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดยมีปรัชญา แนวความคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานดั้งเดิม คือเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้มีศักยภาพและสามารถ พึ่งตนเองได้หรือช่วยตนเองได้ในทุกด้าน ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ให้ครบถ้วนถึงความพร้อมในทุกด้าน เพื่อที่จะสามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ การรวมตัวของชุมชนทำให้เกิดทางเลือกในการดำรงชีวิตอันหลากหลายพึ่งตนเองได้หลายรูปแบบจึงก่อให้เกิดความยั่งยืน โดยชาวบ้านมีทักษะในการพึ่งตนเองที่เกิดจากการผสมผสานความรู้ความสามารถหลาย ๆ ด้านเข้าด้วยกัน มีการดำรงชีวิตอยู่บนฐานของครอบครัวและเครือญาติมากขึ้น โดยชุมชนได้ใช้ระบบการพึ่งตนเอง และระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตามกระบวนการทางภูมิปัญญาในสังคมของชุมชนจากอดีตร่วมกันพัฒนาระบบการจัดการด้านต่าง ๆ ขึ้นมา

ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราชของผู้เข้าอบรมก่อนและหลังการอบรม จำนวน 30 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับศาสตร์พระราช (ก่อนการอบรม-หลังการอบรม) จำนวน 1 ชุด จำนวน 20 คะแนน ผู้วิจัยทดสอบโดยใช้สถิติ Dependent Sample t - test พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรมเท่ากับ 10.72 และคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมเท่ากับ 15.17 จากการทดสอบทางสถิติโดยการทดสอบค่าที่ พบว่าคะแนนความรู้หลังการอบรมสูงกว่าคะแนนความรู้ก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทำให้ผลการเปรียบเทียบความรู้ของผู้เข้าอบรมหลังการอบรมเกี่ยวกับศาสตร์พระราช มีความสำเร็จ

รูปแบบ “5’S Model” ที่มีการพัฒนาการเกษตรโดยใช้ศาสตร์ของพระราชเป็นหลัก ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง เกิดการจัดการตนเองจนมาถึงเกิดความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคพนธ์ ศาลาทอง กล่าวว่า วิถีชีวิตและวิถีการทำนาจากอดีตและปัจจุบันเป็นไปตามพลวัตรความก้าวหน้าทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม มีการเรียนรู้การแก้ปัญหาและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต การปลูกข้าวทั้งแบบนาปีและนาปรัง โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรชาวนาต้นแบบที่ต้องการแสวงหาทางเลือก เพื่อการหลุดพ้นจากปัญหาการทำนาภายใต้หลักคิดการพึ่งตนเอง ส่วนกระบวนการเรียนรู้การพึ่งตนเอง มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ การรับรู้การพึ่งตนเอง การทำความเข้าใจเพื่อการพึ่งตนเอง การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและวิถีการทำนา และการมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา (ภคพนธ์ ศาลาทอง, 2562)

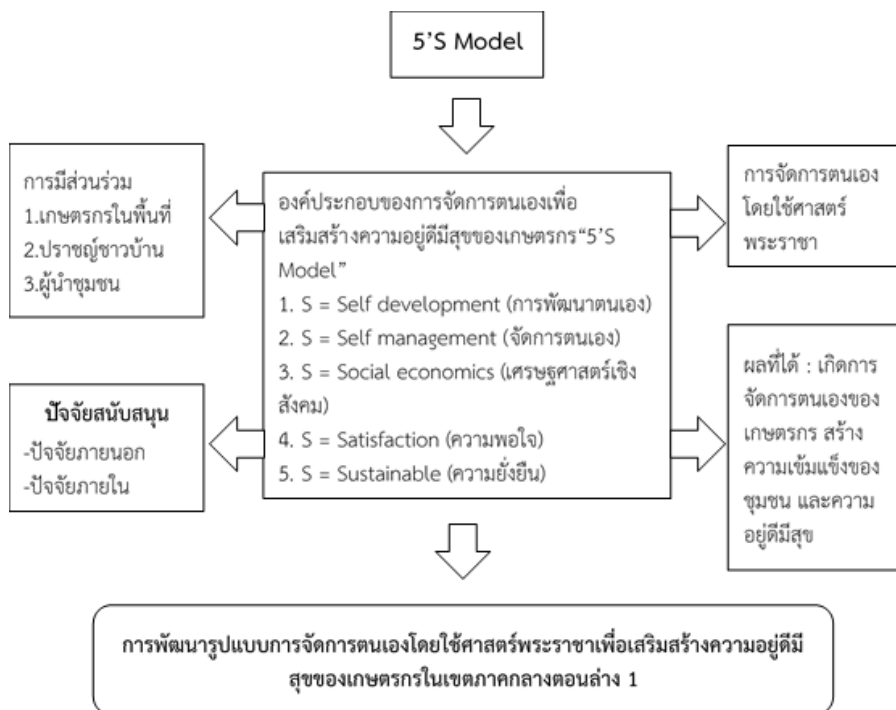
ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราช เพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 จากการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา พบว่า รูปแบบ “5’S Model” มีความเหมาะสม องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) S = Self development (การพัฒนาตนเอง) 2) S = Self management (จัดการตนเอง) 3) S = Social economy (เศรษฐกิจศาสตร์เชิงสังคม) 4) S = Satisfaction (ความพอใจ) 5) S = Sustainable (ยั่งยืน) พบว่า การประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อรูปแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม ที่ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโศก จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนปทุมโศก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ (ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม, 2558); ทรงชัย ดิยานนท์ ได้ศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพึงพอใจในการใช้ชีวิตเกษตรกร มีความรู้ว่หากชุมชนการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต ในด้านความสามัคคีในชุมชน มีความรู้ว่ความสามัคคี จะทำให้ชุมชนแข็งแรงพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นที่พึ่งของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้ ในด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ในภาพรวมของทัศนะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการสร้างความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนะเห็นด้วยมาก (ทรงชัย ตียนานท์, 2542) และสอดคล้องกับ กาญจนา คุ่มทรัพย์ ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นำวัฒนธรรมชุมชนอันเป็นทุนทางสังคมที่เข้มแข็งผสมผสานกับการจัดการป่าชุมชนตามหลักทฤษฎี การจัดการป่าชุมชนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบผ่านการทำวิจัย ชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกอยู่อย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ชุมชนมีกระบวนการเชื่อมโยงกิจกรรมการจัดการป่าชุมชนเข้ากับพัฒนาชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (กาญจนา คุ่มทรัพย์, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยทำให้มีความเจริญและมีการต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีความทันสมัย สะดวกต่อผู้พบเห็น จากการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทำให้ศูนย์การเรียนรู้ต้องพัฒนารูปแบบกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาศึกษาดูงานอยู่ตลอดเวลา ทำให้ทางศูนย์ต้องเพิ่มหรือส่งเสริมความรู้ พร้อมทั้งแกนนำต้องคัดเลือกคนที่มีเวลาและความร่วมมือดีจะช่วยให้สำเร็จมากขึ้นสามารถขยายผลให้กับชุมชนอื่นได้และมีการสร้างการต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ ถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ มีพัฒนาต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ มีการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ เน้นการกำหนดแนวทางการดำเนินให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนด้วยการจัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชน โดยมีกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ในการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน รวมถึงมีการถอดบทเรียนและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 การพัฒนาแบบการจัดการตนเองโดยใช้ศาสตร์พระราชาเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของเกษตรกรในเขตภาคกลางตอนล่าง 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า ศาสตร์พระราชา เป็นแนวทางให้มุ่งเน้นให้พึ่งตนเองในการทำมาหาเลี้ยงชีพในการสร้างฐานะและการเก็บรักษาทรัพย์ที่หามาได้เพื่อใช้จ่ายใช้สอยในยามจำเป็น พิจารณาได้จากชุมชนต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีจิตใจที่พร้อมที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิต แนวทางพัฒนาศาสตร์พระราชา คือ พัฒนาแนวทางความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีความพอมีพอกิน รู้จักจัดการตนเองได้ด้วยตนเองทุกขั้นตอน รู้จักความพออยู่พอกินการประหยัดอดออมเป็นหนทางสู่รากฐานแห่งความสำเร็จ การรู้จักคุณค่าเพื่อความยั่งยืน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า การเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชนควรมีการสร้างศักยภาพของเครือข่ายและขยายกลุ่มองค์กรชุมชน ไปยังเครือข่ายอื่น ๆ จนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศที่เชื่อมโยงกัน การรวมตัวของภาคประชาชนเหล่านี้เป็นพลังที่ช่วยเสริมสร้างให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ควรมีกิจกรรมและความต่อเนื่องบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานส่วนใหญ่จึงเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการทำงานร่วมกับภาครัฐ ซึ่งเป็นรากฐานให้เกิดแนวร่วมในระดับที่สูงขึ้นไป การมีส่วนร่วมในชุมชนควรมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีความรัก สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน สมาชิกมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ควรเน้นการผลิตสิ่งที่จำเป็นเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีกิจกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การลดรายจ่ายโดยการจัดทำปุ๋ยหมัก / ชีวภาพ หรือการเพิ่มรายได้โดยมีอาชีพเสริม ซึ่งปลูกผัก และเลี้ยงหมู วัว ไก่ ปลา เพื่อบริโภคและหากผลิตเหลือก็จะจำหน่าย การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการจัดการตนเองตามศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้กับศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่อื่น ๆ นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาดูบริบท เงื่อนไข องค์ประกอบ หรือด้านสภาพด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพบริบทของพื้นที่ย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีความแตกต่างกันออกไป การศึกษาระบบการผลิตเพื่อการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย เพื่อพัฒนาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน และการศึกษารวบรวมภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนเพื่อการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาที่มีให้สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ กิ่งก่า. (2555). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านมอ้งหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา คุ่มทรัพย์. (2558). การจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านดอนหมู จังหวัดอุบลราชธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบูรณาการศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เอ็กโปเนต.
- ทรงชัย ตียนนท. (2542). การศึกษาทัศนะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปทุมโคก.
- พัชราภา สิงห์ธนสาร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เขตตำบลแม่วงก์ อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 1(7), 57-69.
- ภคพันธ์ ศาลาทอง. (2562). เรื่องเล่าจากรวงข้าว : วิถีชีวิต วิถีการทำนา...สู่การพัฒนาการพึ่งตนเอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2542). เศรษฐกิจพอเพียง. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2558 จาก https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html

- วงศ์ศิริ เรืองศรี. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนในการจัดการป่าพรุคันธูตามหลัก
อริยสัจ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(10), 5481-5497.
- วรวิทย์ อินทนนท์. (2556). สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของชุมชน
กับความเป็นสาธารณะ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา
รัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ศิริณา จิตต์จรัส. (2560). ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาการบริหารการศึกษาอย่างยั่งยืน.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(2), 21-42.
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2558). การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัย
คณะเศรษฐศาสตร์.